

بازی ایفای نقش

معصومه درویش

آموزش تاریخ در مدارس متوسطه

مقدمه

بازی‌های ایفای نقش عبارت‌اند از: اجرای بازی، نقل داستان و ماجراهای غیرواقعی، و تاکتیک‌ها و بازیگری‌هایی که با هیجان و بیش از همه با سرگرمی همراه هستند. روش ایفای نقش کاملاً شبیه خواندن یک کتاب است، با این تفاوت که خواننده می‌تواند خط سیر داستان را تغییر دهد. با وجود اینکه بازی ایفای نقش در چند دهه از اقبال روزافزونی برخوردار شده، اما هنوز برای بسیاری از افراد کاملاً ناشناخته است. بازیگران این بازی به‌طور عمده جوانان ۱۵ تا ۲۰ ساله‌اند، هر چند گروه‌های سنی بالاتر نیز در آن شرکت می‌کنند. طرح بازی ایفای نقش، یعنی پذیرفتن نقش شخص واقعی (یا غیر واقعی) توسط بازیگر و ایفای آن متناسب با شخصیت، به مهارت و توانایی کافی نیاز دارد. اغلب بازی‌های ایفای نقش دارای

اشاره

امروزه بسیاری از والدین از این نگران‌اند که نوجوانانشان بیش از انجام تکالیف مدرسه‌شان، اوقات خود را صرف بازی‌های رایانه‌ای می‌کنند. روشن است که چون این بازی‌ها نسبت به انجام تکالیف، به لحاظ فکری هیجان‌انگیزترند، مورد توجه نوجوانان هستند. حال، با توجه به این موضوع آیا می‌توان بازی‌های مناسبی با هدف یادگیری تاریخ ساخت؟ نوشته حاضر براساس تجارب نگارنده به این پرسش پاسخ می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: آموزش تاریخ، روش ایفای نقش و قوانین بازی

زمینه‌های تاریخی‌اند، اما بیشتر اوقات عناصری خیالی مانند دیو و یا جادوگر را نیز شامل می‌شوند. صحت تاریخی داستان به اندازهٔ هیجان‌انگیز بودن آن مهم نیست. ایفای نقش داستان‌های علمی تخیلی نیز بسیار رایج است.

بازی‌های ایفای نقش مرسوم توسط یک گروه سه تا پنج نفره شکل می‌گیرند که در آن‌ها، یکی از بازیگران رئیس بازی است و عملاً در بازی شرکت نمی‌کند. زیرا وظیفهٔ او ایجاد نقش برای دیگر بازیگران است تا همه مطمئن شوند آن‌ها طبق قواعدی مشخص بازی می‌کنند. بازی‌های ایفای نقش نیازمند قدرت تخیل قوی و مهارت‌های تمرکزی زیادی هستند.

قوانین بازی‌های ایفای نقش در مدرسه

باید ساده باشند، زیرا معلم نمی‌تواند تمام وقت کلاس را صرف تبیین آن‌ها کند. مهم این است که دانش‌آموزان وادار می‌شوند در مورد نقش‌ها و انگیزه‌های شخصیت‌های تاریخی بیندیشند. آنان با بازسازی رویدادهای تاریخی، تاریخ را بهتر می‌فهمند، تا با یادگیری وقایع، علل و پیامدهای آن‌ها، آن‌ها را هم صرفاً از طریق کتاب، تخته سیاه و یا گوش دادن به آموزگار. به عقیدهٔ من، بازی ایفای نقش می‌تواند به دانش‌آموزان در فهم این موضوع کمک کند که تاریخ، تنها بیانگر تولد و مرگ گذشتگان نیست. همچنین، تا زمانی که بازیگران از موضوع درک و دانش کافی داشته باشند، این روش به‌عنوان تقلیدی از زندگی واقعی قابل مشاهده است. بازی‌های ایفای نقش می‌توانند به مهارت‌های فکری دانش‌آموزان کمک کنند. دانش‌آموزان می‌توانند با تفکر دربارهٔ انگیزه‌های شخصیت‌های تاریخی، چیزهایی را به‌صورت علمی و از طریق تجربه بیاموزند. از دیدگاه من، بازی‌های ایفای نقش رویکردی ساختارگرایانه در تدریس تاریخ ارائه می‌دهند. نکتهٔ اصلی روش بازی ایفای نقش این است که باعث می‌شود دانش‌آموزان زندگی یک شخصیت تاریخی را بازسازی کنند.

البته در آغاز درس و قبل از بازی ایفای نقش، معلم مجبور است اطلاعات و دانش مربوط به پیشینهٔ حوادث تاریخی را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد و نقشی یا شخصیت مورد نظر را با استفاده از روشی نسبتاً رفتارگرایانه در تدریس توصیف کند. در این مورد، شیوهٔ تدریس مبتنی بر تئوری آموزشی رفتارگرایانه از این درس که مبتنی بر رویکرد

ساختارگرایی است، حمایت می‌کند. برخی افراد انتقاد دارند که بازی ایفای نقش صرفاً تکرار تعالیم داده شده توسط دبیر در آغاز جلسهٔ درس است، اما به‌نظر نگارنده این بازی اطلاعاتی بیش از تکرار صرف آموخته‌های قبلی به دانش‌آموز ارائه می‌کند. این روش ارزش بیشتری به یک درس معمولی می‌بخشد، زیرا دانش‌آموزان را به اندیشیدن و اتخاذ نقش فعال در آن درس وای می‌دارد. از این رو ممکن نیست که شنونده فردی بی‌تفاوت باقی بماند. به‌نظر نگارنده تاریخ همیشه بازسازی گذشته است. هر نسلی نیاز به بازسازی مجدد گذشته دارد تا بداند چرا گذشته نباید تکرار شود. تدریس به شیوهٔ بازی ایفای نقش فرصتی است برای دانش‌آموزان تا به یک ماشین زمان گام بگذارند و یک واقعهٔ تاریخی را بازسازی کنند.

بازی‌های ایفای نقش مهارت‌های دانش‌آموزان را در تئاتر نیز افزایش می‌دهند. عملاً کاربرد چنین شیوه‌ای در تدریس تاریخ به‌عنوان یک تئاتر آموزشی تلقی می‌شود. دانش‌آموزان می‌توانند با بازسازی و اجرای دوبارهٔ تاریخ، مهارت‌های نمایشی را بیاموزند. همچنین مشارکت دانش‌آموزان در این درس موضوع مهمی است.

تدریس به شیوهٔ ایفای نقش به مشارکت تک‌تک دانش‌آموزان به‌منظور عمل به معیارهای موجود در کلاس درس نیاز دارد. بنابراین معلم باید آن‌ها را به انجام بهتر وظایف تشویق کند. ارائهٔ دستورالعمل‌های کاملاً واضح برای دانش‌آموزان نیز بسیار مهم است. اگر دانش‌آموزان دقیقاً ندانند که چه کاری انجام می‌دهند، ممکن است درس بازی ایفای نقش به هرج‌ومرج کشیده شود. دانش‌آموزان باید زمان کافی در اختیار داشته باشند تا در مورد نقش تاریخی خود در این بازی در حد امکان برنامه‌ریزی کنند. اگر در این بازی‌ها بداهه‌گویی بسیار وجود داشته باشد، ممکن است میزان یادگیری کاهش یابد. اما به دانش‌آموزان باید اجازه داد تا در مورد درس فکر و آن را برای خود تفسیر کنند.

بازی‌های ایفای نقش متفاوت می‌توانند راه‌های انتقال دانش تاریخی را تقویت کنند. یک مشخصهٔ جالب این شیوه استفاده از «رویکرد تاریخ جزئی» است. بسیاری از درس‌های تاریخ با استفاده از شیوهٔ «کلی‌گرایی تاریخ» تدوین و ارائه می‌شوند. در نتیجه دانش‌آموزان تاریخ را از بعد روند کلی تاریخ اقتصادی یا سیاسی یاد می‌گیرند. در عوض بازی ایفای نقش رویکرد تاریخ را که در آن بازیگران تصویر کامل‌تری

تدریس به شیوهٔ

بازی ایفای نقش

فرصتی است برای

دانش‌آموزان تا به

یک ماشین زمان گام

بگذارند و یک واقعهٔ

تاریخی را بازسازی

کنند

مقدمه

ری از شهرهای کهن ایران است و نام آن در اوستا نیز آمده است. این شهر روزگاری مرکز علم و ادب ایران بوده و بزرگان و دانشمندان زیادی از آن برخاسته‌اند که یکی از بزرگ‌ترین آن‌ها محمد زکریای رازی است. از آغاز جوانی و تحصیلات رازی اطلاع دقیقی جز آنچه اصحاب تراجم و ارباب طبقات نوشته‌اند مطالب دیگری در دست نیست. رازی دارای معلومات عمیقی بود، به طوری که در جهان، پس از جالینوس، پزشکی نظیر رازی را نمی‌شناسیم. رازی با دانشمندان تراز اول زمانش رابطه داشت و در گسترش علم طب، به ویژه در ری، بسیار کوشید. وی روی اصول تجربی آزمایشی کار می‌کرد، از این رو او به مثابه نمونه‌ای از یک عالم واقعی در نظر پژوهندگان دانش و جویندگان حکمت تا امروز باقی و مورد احترام است. رازی به جز طب در رشته‌های دیگر نیز سرآمد بود. تقریباً نیمی از کتب وی در خصوص فلسفه، ستاره‌شناسی، فیزیک و سایر علوم اند. از رازی قریب ۲۳۸ جلد کتاب و رساله باقی بوده که بیشتر آن‌ها مفقود شده و امروزه جز معدودی از آن‌ها باقی نمانده است. رازی آثار خود را به زبان عربی نوشته است.

کلیدواژه‌ها: دانشمند، ری، الحاوی، رازی، طبیب

شرح حال رازی

نام او محمد، فرزند زکریا، نام جدش یحیی و کنیه‌اش ابوبکر و به دلیل انتساب به ری، او را رازی نامیده‌اند. رازی در کتاب‌ها با عناوین و اوصاف مختلف مانند جالینوس عرب، فیلسوف ری، طبیب مارستانی، طبیب مسلمانان علامه در علم اوائل (علم اوائل به علم یونانی اطلاق می‌شود) خوانده شده است.

در کتاب‌هایی که از رازی به زبان لاتین ترجمه شده است او را «رازس» گفته‌اند. از این

از کیفیت زندگی در زمان و مکان خاص به دست می‌آورند، پیشنهاد می‌کند.

آیا اجرای این شیوه در کلاس درس، عملی است؟

من این روش را در بعضی از کلاس‌های دوم و سوم رشته علوم انسانی دبیرستان‌های ساوه توضیح داده و به عنوان یک روش یادگیری تاریخ معرفی کرده‌ام. عکس‌العمل دانش‌آموزان در مقابل این روش متفاوت بود. بعضی از آن‌ها خیلی استقبال کردند و آن را در یادگیری بهتر درس مؤثر دانستند. برخی دیگر، بی‌نظمی و سروصدایی را که ممکن است در اثر اجرای این روش به وجود آید، مانع از موفقیت آن می‌دانستند.

البته اجرای درست این روش به عوامل زیادی مانند تعداد دانش‌آموزان در کلاس، میزان همکاری آن‌ها با یکدیگر، تعامل مناسب با دبیر و کارهای گروهی بستگی دارد. ولی به هر حال با توجه به اینکه درس تاریخ یکی از درس‌های اصلی در رشته ادبیات و علوم انسانی است و در سایر رشته‌ها هم به عنوان تاریخ معاصر، که از اهمیت ویژه‌ای برای آگاهی دانش‌آموزان برخوردار است، تدریس می‌شود، شایسته است همکاران محترم گروه تاریخ از روش‌های نوین در آموزش این درس بهره بگیرند تا مورد توجه و رضایت دانش‌آموزان عزیز ایران اسلامی قرار گیرد.

منابع

۱. رشد آموزش تاریخ، زمستان ۱۳۸۸.

۲. کتاب‌های آموزشی دین و زندگی دوره متوسطه.

3. www.bfnews.ir

زکریای رازی؛